

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomaila alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuiston luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Euroopan Neuvoston yleissopimuksen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, ns. Istanbulin sopimuksen, 32 artiklan tavoitteena on, että pakottamalla solmitun avioliiton päättymisestä ei seuraisi naisille ja tytöille siviilisäädyn muutoksesta aiheutuvia kielteisiä seurauksia. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijataho GREVIO suositteli Suomelle maaraportissaan, että Suomen tulisi tarvittaessa lainsäädäntömuutoksin mahdollistaa pakkoavioliiton päättäminen muutenkin kuin eroamalla.

Monika-Naiset liitto ry yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että avioliiton kumoamista koskeva uusi erillissäännös helpottaisi, ja voisi joissakin tapauksissa parantaa, avioliittoon pakotettujen asemaa verrattuna nykytilanteeseen. Liitto näkee, että avioliiton kumoaminen ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa riitä pakkoavioliiton uhrin ja liitosta mahdollisesti syntyneiden lasten edun turvaamiseksi. Liitto esittääkin, että kumoamisenmenettelyn rinnalle lisättäisiin mahdollisuus avioliiton mitätöimiseen. Liitto pitää mitätöintivaihtoehdon lisäämistä tärkeänä kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien, pakkoavioliittoon joutuneiden oikeuksien turvaamiseksi.

Arviomuistiossa esitetty oletus, että avioliiton mitätöimisen johdosta pakotettu henkilö voi joutua oikeudellisesti ja taloudellisesti heikompaan asemaan kuin silloin jos avioliitto päättyisi avioeroon, ei välttämättä pidä paikkaansa. Avioliiton kumoaminen säilyttäisi puolisoitten aviovarallisuuteen liittyvän taloudellisen suojan. On tärkeä muistaa, että avioliittoon pakotettu osapuoli ei automaattisesti ole taloudellisesti heikommassa asemassa. Lisäksi on tärkeä huomioida, että osa avioliitoista solmitaan ainoastaan hyväksikäytön tarkoituksessa. Aviossa syntyneiden oikeuksien säilyttäminen ei siten välttämättä ole uhrin tai lapsen edun mukaista, vaan mahdollistaisi oikeuksien hyväksikäytön myös avioliiton kumoamisen jälkeen.

Monika-Naiset liitto tekee työtä väkivaltaa kokeneiden naisten ja heidän lastensa tukemiseksi. Vuosittain palveluihin hakeutuu noin 1 000 naista, joista noin 20-30 hakee apua pakkoavioliittotilanteeseen. Merkittävä osa tietoomme tulevista pakkoavioliittotapauksista on sellaisia, jotka on solmittu hyväksikäyttötarkoituksessa. Alla olevilla tapausesimerkeillä haluamme valottaa niitä tilanteita, joissa avioliiton kumoaminen ei olisi parantanut pakkoavioliiton uhrin tai hänen lapsensa asemaa.

Esimerkki 1: Aviopari, jossa nainen on pakotettu avioliittoon. Kumpikaan vanhemmista ei ole Suomen kansalainen. Perheeseen on syntynyt lapsi, jolle on haettava oleskelulupaa. Mies käyttää väkivaltaa sekä naista että lasta kohtaan. Osana vallan väärinkäyttöä isä ei suostu allekirjoittamaan lapsensa oleskelulupahakemusta. Tämän seurauksena lapsi oleskelee Suomessa lähes kaksi vuotta ilman oleskelulupaa ja jää siten sosiaaliturvan ja sairausvakuutuksen ulkopuolelle, mikä hankaloittaa lapsen pääsyä tarvittavan sairaanhoidon piiriin. Äiti hakee apua ja haluaa mitätöidä avioliiton. Avioliiton kumoaminen ei tässä tapauksessa toisi lisäarvoa tavanomaisen avioeroon nähden, koska isällä säilyisi lapsen huoltajuus. Avioliiton kumoamisen jälkeen nainen joutuu aloittamaan pitkän huoltajuuskiistan. Mikäli naisella olisi vaihtoehto hakea avioliiton mitätöintiä, isälle ei syntyisi automaattisesti huoltajuutta lapseen.

Esimerkki 2: Aviopari, jossa nainen on pakotettu avioliittoon. Avioliitto on kestänyt yli 5 vuotta. Perheessä on yksi lapsi. Naisen perhe kotimaassa on varakas ja nainen perii vanhemmiltaan merkittävän omaisuuden. Avioliitto on väkivaltainen. Avioliiton kumoaminen ei anna taloudellista suojaa naiselle, koska miehelle jää oikeus yhteiseen omaisuuteen samalla tavalla kuin avioerossa.

Esimerkki 3: Suomessa kasvanut nuori nainen viedään ulkomaille ja pakotetaan siellä avioliittoon isän sukulaisen kanssa. Avioliiton tarkoituksena on oleskeluluvan saaminen. Nainen onnistuu palaamaan Suomeen puolen vuoden päästä ilman miestä. Pariskunnalla ei ole lapsia eikä yhteistä omaisuutta. Nainen haluaa mitätöidä pakkoavioliiton. Tässä tapauksessa mitätöinnillä olisi suuri henkinen merkitys naiselle. Mitätöinnin mahdollistamalla valtio tunnustaisi, että avioliittoon pakotetun kohdalla on tapahtunut vääräys, ja että hänen perus- ja ihmisoikeuksiaan on loukattu.

Esimerkki 4: Seksuaalivähemmistöön kuuluva mies on pakotettu avioliittoon Suomessa asuvan naisen kanssa. Miehen perhe on pakottanut hänet avioliittoon väkivallalla uhaten. Perheessä ei ole

lapsia eikä yhteistä omaisuutta. Mies haluaa päästä avioliitosta ja sen mitätöimisellä olisi hänelle tärkeä merkitys.

Monika-Naiset liitto ry esittää, että avioliiton pakotetun oikeuksien turvaamiseksi avioliitto voitaisiin joko todeta mitättömäksi tai kumota. Vaihtoehtojen olemassaolo huomioisi paremmin erilaiset tilanteet ja antaisi uhrille tosiasiallisen vapauden valita omaan elämäntilanteeseensa parhaimman vaihtoehdon.

Kumoamisen tai mitätöinnin hakeminen on tehtävä helpoksi ja maksuttomaksi. Vaihtoehdoista ja niiden oikeusvaikutuksista on tiedotettava asianmukaisesti siten, että tieto saavuttaa asianosaiset. Kumoamista / mitätöintiä hakeneelle osapuolelle on tarjottava juridista ja muuta tarvittavaa neuvontaa, apua käytännön asioiden järjestämisessä sekä tarvittaessa taloudellista tukea ja suojelua.

2. Arviomuistion luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Suomessa avioliittolain 27 §:ssä säädetään avioeron tuomitsemisesta ilman harkinta-aikaa tietyin edellytyksin. Pykälä sisältää avioliiton mahdollisia esteitä, eli suoraa sukulaisuussuhdetta tai voimassa olevaa toista avioliittoa/rekisteröityä parisuhdetta. Virallisen syyttäjän on tällöin ajettava kannetta sen puolesta, että puoliset tuomitaan eroon. Edellytyksiin ei kuitenkaan ole lisätty alaikäisyyttä. Monika-Naiset liitto ry pitää tärkeänä, että alaikäisyys rinnastuu muihin lähtökohtaisiin avioitumisen esteisiin. Avioliittolakia tulisi tältä osin täydentää.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Ei

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Monika-Naiset liitto on sitä mieltä, että Suomen ei tule tunnustaa ulkomailla solmittuja avioliittoja, joiden osapuoli / osapuolet ovat avioituessaan olleet alaikäisiä.

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

-

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamissääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

-

Perustelut

-

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

Monika-Naiset liitto ry muistuttaa, että pakkoavioliiton kokemuksesta toipuvalle uhrille avioliiton mitätöinti voi olla symbolisesti tärkeää. Mitätöinnin seurauksena pakolla solmittu avioliitto mitätöidään pois ikään kuin sitä ei olisi ollut olemassa. Tällöin julkinen valta pidättäytyy tunnustamasta pakolla solmittua avioliittoa. Avioliittolain tulisi sisältää tämä vaihtoehto.

Gerbert Natalie

Gerbert Natalie
Monika-Naiset liitto ry